

A KÁBITÓSZERHASZNÁLAT KULTURÁLIS JELENTÉSE

(Paul E. Willis)

PAUL E. WILLIS: THE CULTURAL MEANING OF DRUG USE IN RESISTANCE THROUGH RITUALS. YOUTH SUBCULTURES IN POST-WAR BRITAIN (1976) EDS.: STUART HALL AND TONY JEFFERSON. HUTCHISON OF LONDON IN ASSOCIATION WITH THE CENTRE FOR CONTEMPORARY CULTURAL STUDIES, UNIVERSITY OF BIRMINGHAM, 106-119.

Megjegyzés: Paul Willis tanulmánya a droghasználat szerepéről egy nagy iparváros hippis szubkultúrájában egy hosszabb tanulmány része, melyben két szubkulturális csoport, a hippik és a „motoros fiúk” életstílusát, öltözködési és zenehallgatási szokásait hasonlítja össze. A dolgozat bemutatja azt az összefüggést, mely megmutatkozik e csoportok értékei, cselekedetei és hallgatott zenéi között. Lényegében Willis amellett érvel, hogy egy adott csoport értékei, életstílusa, szubjektív élményei és az általuk elfogadott zenei formák között van egyfajta homológia. A kedvelt zenének például képesnek kell lennie legalább formai szerkezetében kifejezni olyan jelentéseket, melyek a csoport egyéb aspektusaival is összecsengnek. Azon dolgok némelyike, melyeket egy szubkultúra használ, még szorosabb összefüggésben van a csoporttal, ezek kapcsolatának jellegét Willis nem homológiás, hanem integráns kapcsolatoknak nevezi. Tanulmányában azt állítja, hogy a motoros kultúrában a motor éppolyan integráns kapcsolatban áll magával a szubkultúrával, mint a hippik kultúrával a kábítószer: „A hippik életében a drogoknak fontos szerep jutott abban, hogy az élet számos területe között közvetítsen.” A motoros kultúráról írt tanulmányának egy kivonata megjelent a WPCS-ben. A tanulmány teljes terjedelmében hozzáférhető kiadatlan doktori dolgozatában „Pop Music and Youth Groups” címmel (CCCS, University of Birmingham. 1972).

Ebben a részletben minden nevet megváltoztattunk.

A hippik rendszeresen használtak különféle drogokat, ezt a tényt számos helyen dokumentálták és bizonyították már. Egy városi bíró felmérése is azt mutatta, hogy a kábítószerhasználat egy általánosan elfogadott dolog volt, s egy másik szerző (C. of E.) kiadatlan „A droghasználat spirituális áramlatai” című művében minden további nélkül tekintette a hippiket a droghasználat archetipikus példáinak. A kábítószerellenes rendőrségi osztály úgy tekintette a hippiket, mint az egész város kábítószerhasználatának központját. Az osztály jelentése szerint a droghasználatban résztvevők száma másfélévente megkétszereződött. Ugyanakkor a drogok hatással voltak a mindennapi élet társas interakcióira, például a beszélgetések központi témájaként, valamint fontos (és elismert) volt a különböző drogtípusok ismerete is. A rendőrség és a társadalom attitűdje a drogokhoz nagyfokú ellenállásra talált. Így a kulturális hovatartozás demonst-

rálásának eszközévé is vált a normálisok drogparanoiájáról ömlengő tiráda. Mindazonáltal ezen megközelítések egyike sem tárja fel a droghasználat valódi szerepét a hippi kultúrában. Azok az emberek, akikkel én dolgoztam és beszéltem a drogról, bármelyik csoportról is legyen szó, mind rendelkeztek kábítószerrel, szembenálltak a rendőrökkel, és viselkedésükkel is nyilvánvalóvá tették, hogy kábítószerhasználók. Valamennyiük közül Ronnak volt a legkiterjedtebb ismerete a kábítószererekről és mégsem volt „head”. Bármelyik drogokkal kísérletező tanuló hasonló jeleket mutat, ez az atomisztikus katalogizálás tehát nem vezet el bennünket ahhoz, hogy a hippi kultúra valódi jelentését megértsük.

Egy megjegyzés, melyet Lestől hallottam, sokáig homályos volt számomra, pedig ezen a nyomon megérthetjük a hippik kábítószerhasználatának speciális jellegét. Azt mondta: „Lehetséges LSD-t szedni és nem trippezni és ugyanígy úgy trippezni, hogy nem szedsz LSD-t, a normális társadalomban is sok a head”. Valójában a hippik droghasználatának valódi értelme nem annak közvetlen fizikai hatásában rejlett, hanem abban, ahogyan lehetővé tették ama nagy szimbolikus választóvonal átlépését, melyet a „normális” társadalom ellen emeltek. A „head”, mely a hippi egy újabb elnevezése, s mely az „acid head” kifejezésből rövidült, még pontosabban mutatja be a droghasználat részleteit ebben a kultúrában. A head definíciója nem a drog használata maga, hanem az egzisztenciális jelenlét ama bizonyos szimbolikus választóvonal túloldalán. A lényeg az, hogy ez a szimbolikus lét nem valódi, azaz az emberek valódi szimbolikus választóvonalon „innen” tudatukkal is lehettek valódi headek, még akkor is ha nem használtak drogot. Másrészt viszont azok a droghasználók, akik nem érezték annak szimbolikus jelentését, nem voltak headek: mindössze kísérletezők voltak. A határ „normális” oldalán volt a személyes felelősség világa szürke színeivel, tapintatlanságával és stílusatlanságával; míg a másik oldalon volt a szabadság, a felelősség-mentesség világa és a stílusosság – a hipp –, azaz a menő. A drogok nem önmagukban tartalmazták ezt a második világot: nem szabad úgy gondolnunk rájuk, mint olyan élmény-mikrofilmre, mely titokban bekúszik elménk filmvetítőjébe. Lényegében a drogok csak a már egyénileg létrehozott területekre való belépést tették lehetővé. Számtalanszor elmagyarázták nekem, hogy a trippet megelőző életszakasz vezérfonal a továbbiakhoz:

VAL: Fel kell magadat készítened, ez tarthat egy hétig, egy hónapig, egy évig, az is lehet, hogy jógára van szükséged, vagy egy egész életre, tíz évre vagy egy életre...

NORMAN: A tripped megelőző hetek cselekedeteiből, pillanatnyi tudatállapotodból fog állni.

Eszerint tehát a kábítószer nem más, mint egyfajta kulturális placebo – a tapasztalás kulcsa, nem pedig a tapasztalás maga. De ez nem jelenti azt, hogy a hasisnak és az LSD-nek ne lennének határozott kémiai következményei. Vannak ilyen hatásaik, és az alany tudatában bekövetkezett, észlelt változások valószínűleg az egzisztenciális út alapjává válnak – úgy érzi, valami történt, melyet később értelemmel is feltölt. A változás pszichológiai alapját ezérfele kulturális formaként értelmezhetjük, és az objek-

tív kémiai tudatváltozás nem mond ellent annak a lehetőségnek, hogy az ember egy hasonló szintű egzisztenciális tudatosságot érhet el nem-fizikai módon!:

LES: (emelkedett tudatállapotú élményekre utalva). Lehetséges magában és LSD-vel, bármilyen droggal, de drog nélkül is, épp ez a lényeg, tudod, a kábítószeres lehetőséget adnak arra, hogy a tudatodat megváltoztasd, azaz arra, hogy új értelmezésekre juss. Csak a lehetőséget nyújtják, az egyes emberek másra, másként használják, és emiatt van az a sok szemétség is a placcon. A normálisak alkohollal ütik ki magukat.

NORMAN: ...hogy alámerüljenek...

LES: ...így csökkentik tudati szintjüket, a cigivel meg a neurózis szintjét csökkentik, melyet saját paranóiajuk okoz, és tudod, az anyag arra jó, hogy környezetünket érzékelő percepcióink érzékenységet növeljünk. Más szavakkal, a vizuális percepciót lehetséges kiterjeszteni audio-vizuális percepcióvá.

S bár a drogok csak a kulcsot adták, a head-kultúrában mégis egyfajta szent helyet foglaltak el. Használatuk rituálékkal és tisztelettel volt körülbástyázva. Ezek a rituálék gyakran emelték a felhasznált drog mennyiségét, mely nagyobb pszichológiai reakciót váltott ki, teret engedve egy speciális kulturális interpretációnak. Ez a kultúra és a drog dialektikája. A head számára az LSD szimbolikus kulcs volt, mely a már immánensen jelenlévő tapasztalatot a szimbolikus határvonal túlsó oldalán manifeszt módon elérhetővé tette. Ez a szimbolikus kulcs nem engedte a tudatot idegen területekre, s ugyanakkor a bűnt kiengedte: így a „terep” jócskán megváltozott. Egy bizonyos értelemben tehát tekinthetjük a drogot úgy is mint olyat, mely átveszi az egyén tudatának felelősségét, paradox módon azáltal, hogy közben növeli a tudat szabadságát. A hit abban, hogy „ez a drog, nem én”, lehetővé tette az egyén számára, hogy egy időre, valódi ellentmondások mélyére nézzen, hogy a szabadság-korlátozottság dialektikájának mélyére lásson. A szalagokon sok kis részlet utal erre a tudatállapotra. Lesnél: „más ez, mikor be vagy állva” – érvelése egy komplex pillanatában, ahogyan ő viccesen karikirozza az autonómia elvesztésének konvencionális sztereotípiáját.

TONY: (egy korábbi megjegyzésére utalva, melyet később hosszú vita után visszavont) Tudod ez olyan, olyan igazi első nyomás volt a tudatomban, és aztán kijött a számon, és...

LES: Ez a baj, amikor anyag van benned, öregem. Kimegyek és megerőszokolok valakit egy perc alatt. (nevetés)

TONY: Menjünk és erőszakoljunk meg valami vén szatyrot az utcán!

De ezeknél az izolált eseteknél sokkal fontosabb volt az a szimbolikus tapasztalás, melyekből a head a körülötte levő struktúrák eredményeként automatikusan részesült. A drog szimbolizálta azt a lényeges ontológiai változást, ahogyan valakiből egy auto-

¹ Lásd Young (1972), akinek érvei szerint a kábítószerhasználatot társadalmilag és farmakológiailag ugyanúgy értelmezni kell, ami támogatja a legtöbb elméletet a területen. De úgy tűnik, azt sugallja, hogy mindkét terület egyenlő fontosságú, míg az én álláspontom szerint a társadalmi-kulturális tényezők messze fontosabbak a farmakológiaiakon.

nóm cselekvő egyén válik ahelyett, hogy a világ egy külsőleg meghatározott része lenne. Ebben az értelemben a „kulturális” drogfogyasztás nem korlátozódik pusztán a drog által kiváltott élményre. A gazdaság, a politika, a társadalom, az ipar, a környezetszennyezés, a rendőrség, a neveltetés – mind meghatározó elemek voltak az egyén tudatában. Ebből keletkezett egyfajta csökkenő felelősségtudat önmagukkal szemben, és ehhez kapcsolódva csökkent a büntudat érzése is. De a „head” számára, paradox módon, egzisztenciális értelemben, az ilyen „tapasztalások” dialektikus ellenpontja a személyes szabadság érzetének komoly növekedése volt. Hosszú idő után végre kiléphetett abból a szüntelen személyes harcból, mely az üresség visszazorítását célozza, s mely összetartja a józan ész világát, végre valahára felszabadult az örökkön-örökké korlátozó józan ész szabályai alól. Végre keresztüllátott a realitás kétes természetén, és annak látszólagos szabadságán, és beelátott az igazi társadalmi meghatározottságba. Pszichiátriai terminológiával – amit a hippik is gyakran használtak – ego-vesztés következett be, és egyfajta meta-egoista állapotba kerültek. A head képes volt meglovagolni, érzékelni ezeket, melyeket az átlagos autonóm tudat idegesen blokkolt volna. Experimentálisan szabad volt, hiszen megszabadult attól a személyiségére nehezedő feladattól, hogy egyben tartsa a világot.

Ahelyett, hogy ellenállt volna az erőnek, egy teljesen más vonalon reagálhatott. Kikapcsolt és hagyta, hogy történjenek a dolgok; ez egy tapasztalat volt. Minden ilyen tapasztalatnak megvolt a jellegzetes íze, mely az „egészt” is ízesítette. Ebben az értelemben a lerobbanás is csak egyfajta kellemetlenség volt azok számára, akik annyira el akarták azt kerülni, azoknak, akiknek érzékenységet visszavonhatatlanul lecsökkentette a kényszeres szükség, hogy barikádot emeljenek a tapasztalat elé. Ebben az értelemben a headet ilyenkor semmi sem háborgathatta: a külső világ erőszakossága számára, elérhetetlen volt. Mivel látta az élet erőszakos jellegét és felszabadítóknak találta, semmi sem érinthette meg őt újra. Természetesen a „head” sem érezte magát olyan biztonságban, mikor lejött, de valamennyi mindig megmaradt ezekből az érzésekből; a szemléletnek ez a „rövid” megértése, mely őt a szimbolikus választóvonal „hip” oldalára helyezte.

A head számára a mindennapi normális tudatállapot, az autonómia mindennapos feltételezése a világban lényegében nem jelentett mást, mint a tudat leszűkítését mikropontnyivá a potenciális tudatállapotok teljes spektrumában. Ez a pont, mely mindössze egy véletlenszerű pont a történelemben, a ráció-technikai elemzés felfedezése, kiterjedt az egész ismert gondolati világra. „Ha képes lennél arra, hogy bízz magadban annyira, hogy elhagyd a látható valóság szűk körét, akkor széles experimentális területekre léphetnél be.” A drogokat úgy tekintették, mint olyan eszközöket, melyek a szűkös valóságot képesek voltak meglazítani és felfedni a valódi világot, akár tetszett, akár nem. A head ezt szerette, és jelnek tekintette, mely arra ösztönözte, hogy még tovább és tovább menjen, átlépte a szimbolikus választóvonalat. A „normális” ezzel szemben ezt nem szerette és megvárta, amíg a szálak maguktól elvezetnek valahová.

A csoport többször is kommentálta a drogok – azon belül is főleg az LSD – zárt experimentális területeket megnyitó képességét:

LES: Képes vagy arra, hogy lásd, és én láttam is a zenét. Láttam, ahogyan előbugyborékkolt a beszélőből.

VAL: Tudod, az érzékeid csapdában tartanak. Csapdában tart a tapimásod, szaglásod, ízeleled, látásod és hallásod, és ha trippezel az a híd, és már nem vagy többé érzékeid rabja, másképpen látod a világot.

LES: A tripp segít abban, hogy elérd a teljes érzékelést, főleg a látás terében. Egyszerűen látod a többi érzékeidet... Még soha nem láttam szagot, de már láttam hangot és hallottam színeket... Hát igen, egyszer lefeküdtem egy tyúkkal beállva, és azt hiszem, az volt a legfantasztikusabb élményem valaha. Olyankor az egész orgazmus olyan totálissá válik, hmm ... nemcsak az agy öromérzékelési neurológiai központjában, nemcsak a péniszem csúcán, hanem az egész testemen mindenhol, az ujjaim hegyén, orgazmus orgazmust követett. Ez az állapot annyira volt istenközeli, amilyen közel Istenhez kerülni lehet... Egyszerűen elképesztő volt, és az egyetlen dolog, mely visszatartott a további orgazmusoktól, az saját fizikai erőnlétem volt, mert minden energia kiszivárgott a végtagjaimból. Fantasztikus élmény volt, mert éreztem, ahogy tűnik el az energia, éreztem, ahogy az izmaid egyre kevesebb oxigént használnak fel... Elképesztő érzés.

A head, melyet meg kell különböztetnünk a drogostól, aki a szimbolikus határ másik oldalán van, folyamatosan, még ha felületesen is, felhívta a figyelmet és kommentálta a hétköznapi helyzetekben rejlő furcsaságokat. Bár ugyanabban a világban élt, annak több oldalát látta, többféle fénytörését, még kábítószer nélkül is, mint egy normális valaha is. A „head” megfigyeli, míg a normális igazgatja a valóságos világot.

Volt egy nagyon fontos aspektusa ennek a experimentális száguldásnak, ez pedig a teljes elkötelezettség a „most”-tal. Ha a mindenség egyenlő volt a tapasztalattal, akkor a jelen is a mindenséget jelentette, és a jelen fő dimenziója a „mostság” volt.

ROBIN: Az anyag egyfajta szabadságot jelentett... Amikor sokkal inkább tisztában vagy azzal, hogy... hogy mi van sokkal inkább, mint az, ami volt vagy lesz. Tudod, én úgy vélem, az embernek a jelenben kell élnie, most és azonnal, érzékelni azt, ami van és csak azért mert van, és semmi más ok miatt. Azt hiszem, kolostorba is mehettem volna és rájöttem volna ugyanerre úgy örvén év alatt, épp csak rájöttem, hogyan kell ezt csinálni, az LSD kicsit felgyorsította a folyamatot... vagyis tudod... hát igen meglehetősen.

Ez a „most”-ba való betokosodás, és annak az érzése, hogy szabadon körbe lehet járni a pillanatot, az idő tradicionális fogalmainak teljes leépüléséhez vezetett. Az ipari vagy a munkacentrikus idő számára a sorrend a legfontosabb, pl. amit meg kell tennem, mielőtt bármi mást tehetnék – a tudat egy meglehetősen kritikai ösvénye. Enélkül a jól elhatárolt és mindenki által elfogadott időstruktúra nélkül nem lennének képesek bonyolult lineáris feladatokat megoldani, és különösen nem lehetne a különböző specializmusok integrációjára támaszkodni. Az idő érzékelésének ez a külsőleg ránk kényszerített módja nem annyira emberi, amint azt az unalom és a frusztráció gyakoriságából látjuk – ezt a munkások sivatagként érzékelik, mely elválasztja őket és

a szirénát, mikor az megszólal. A „head”-ek különösen erőteljesen érzékelték a konvencionális idő helytelenségét trippjeik alatt.

NORMAN: Észleled, hogy az idő egy emberi alkotás, nincs olyan, hogy idő, az csak egy nagy adag szar, amit az ember önmaga komputerezálására talált fel.

A terepen dolgozó egyházi alkalmazottak leggyakrabban azért kritizálták a hippiket, mert annyira megbízhatatlanok voltak. Ugyanakkor, ha véletlenül találkoztál egy hippivel, és valami érdekelte, addig veled maradt, amíg át nem beszélték azt a bizonyos valamit. Nem volt olyan, hogy „most rohannom kell” vagy „csak egy percem van”, amivel elkerülhette volna egy valódi találkozás veszélyét. Az idő eme szubjektív értelmezése, az érzékek teljes nyitottsága és az autonómia teljes hiánya a drogos tapasztalatok alapján, eloszthatja a kiterés normális érzékeit: objektíve ízléstelen helyzetek válhatnak örömtelivé vagy izgalmassá.

ROBIN: Szóval egy tyúkkal voltam, és telehánnya az egész padlót, mindketten jól be voltunk löve, a szoba forgott, azt sem tudtam megmondani, hogy hol vagyok vagy ilyesmi, de aztán csak összetakarítottam a mocskot. Még csak nem is izgatott, bár általában, ha csak egy szobában vagyok valakivel, aki rosszul van, már háynom kell nekem is. És akkor ott a pusztá kezemmel szedtem össze a hányadékot egy edénybe.

LES: Ott volt az a mocsár Bathban, legalább futballpálya hosszú volt, és olyan, mintha hullámlemezként egymásba volna hajtogatva.

DEREK: Jó magas fickónak kell lenned, hogy egyvégében kibírd.

LES: És ott mindenki pisált az egész soron, végig emberek álltak és én is köztük álltam, olyan volt, mint egy kibaszott folyó, kibaszottul be voltam állva, és gyönyörű volt, nagyon megkapó volt az a pisálás.

DEREK: Az összes kutyaszar és gyufa úszkált ott lefelé.

LES: Gyönyörű volt, és szörnyű volt a bűz.

Az ego, a védekező reflexek elvesztése és a nyitás a különös felé összességében újabb tiltott területet tesz elérhetővé a head számára – a pszichotikust önmagán belül. Azon tapasztalatok fonákja, melyek mindennapi konvencionális tudatunkban is nagyon jól elérnek, ugyanúgy elérhető tapasztalat, mint a normalitás maga a szigorúan „trippes” headnek, és néha ők maguk sem tudnak a kettő közt különbséget tenni. A „trippes” gyakran úgy tűnik, mint egy pszichotikus. Az LSD-t először laboratóriumi körülmények között vizsgálták, segítségével próbáltak skizofrén állapotokat előállítani. Kevés bizonyítéka van annak, hogy az LSD-élmény ugyanaz, mint a skizofrén², de kevésbé kétséges, hogy sokak számára a „trip” egy utazás „énjük sötétebbik felébe”.

Minden bizonnyal igaz volt, hogy nagyon tiszta megfeleltetések vannak a kábítószerhasználat és a hagyományosan értelmezett pszichiátriai összeomlás között.

² Lásd a londoni King Edward's Kórház „Drug Dependency Discussion Unit” feljegyzéseit (1972:3).

A maguk kemény modorában a kábítószerellenes osztag is megerősíti ennek az összefüggésnek a tisztaságát.

B: Nagyon gyakran dumáltunk egy sráccal, a drogosok közül, és ő drogokról beszélt, és hirtelen rájöttünk, hogy nem is a drog, az, ami a kölyköket mozgatja. Valami sokkal mélyebben gyökerező valami, és sokukat a kórházba küldjük. És azt találták a kórházban, hogy annak ellenére, hogy drogok mögé bújtak, pszichiátriai betegségük volt, ha nem is súlyos. Találsz olyan srácot, aki azt mondja, „fű addikt vagyok, érted”. Néhány doktor azt hinné, hogy ez az úgynevezett cannabis pszichózis, de én tudom, hogy, hmm... egyes orvosok úgy dolgoznak, hogy ha jön hozzájuk valaki, ha valahonnan be küldték azt a valakit, más szakértők, akkor teljesen elfelejtik a drogot, és mint pszichiátriai páciens kezdik vizsgálni, és valószínűleg találnak is valamit nála, ami valami halvány pszichiátriai rendellenesség, érted, lehet skizofrén vagy bármi...

Bár ezen a ponton lehetőségeink korlátozottak a headek követésében, nem szabad elvetnünk a kábítószerhasználat pszichotikus aspektusait mint patológiás tüneteket. Normális tudatunk árnyékos és misztikus aspektusainak ismeretét és vizsgálatát gyorsan rövidebbre zárta és betegnek minősítette a modern medicina bölcsessége. Azt hiszem, ebben, az önmagán belüli pszichotikussal való találkozás értelmében mondta Les, hogy „néhány ember LSD nélkül is »trippezhet«”. Lehetséges volt a választóvonal „menő” oldalán lenni a kábítószerrel való kapcsolat nélkül, ha volt valamilyen kapcsolatod ezekkel az alvilági régiókkal.

A hippi közegben itt érintkezés van a kábítószerrel a vallás³ irányába való elmozdulással. Bár a külvilág számára ez „egészséges” fejlődés, a kábítószerrel való lemondás miatt ez szimbolikus értelemben nagyon közel áll a drogos tapasztalathoz. Sok köze van az énünk teljesebb megismerésére való törekvéshez. A kábítószer használata és megérzése tehát nem kötődik a kábítószer fogyasztásának aktusával vagy a kábítószerrel való viselkedéses megfelelőivel. A kábítószerhasználat bejáratot jelentett egy hatalmas szimbolikus világba. Ha egyszer beléptél ebbe a világba, a kábítószer tényleges jelenléte már nem lényeges.

Repülhetsz anélkül, hogy kábítószerrel használnál, és a normális élmény, kivéve a drogos élmény minősége máris megváltozott. Bizonyos értelemben a „normálist” a „menőtől” elválasztó szimbolikus választóvonalon való átlépés szembeállít minket egy klasszikus hitparadoxonnal. Akár megérted, akár nem, nincs módja a szakadék logikus érvekkel való áthidalásának. Ugyanígy lehetetlen e szimbolikus világ létezésének bebizonyítása egy hitetlennek, főleg egy olyanak, aki meg van győződve arról, hogy „beteg” vagy. Azok a kérdések, melyek a külső „normálisak” számára megjelenhetnek, bent elvesztik jelentőségüket, és a bizonyos dolgokra való rákérdezés maga is jelentheti, hogy a kérdező válasza sem érdemes. A kábítószeres kultúrának ez a „22-es csapdája” aspektusa volt a jószándékú ügynökségek és szimpatikus csoportok zavarának.

³ A kaliforniai Jesus-Freak mozgalom, mely mostanában Angliában is terjed, ezen fejlődés legnyilvánvalóbb példája.

Ez a kultúra kívülről való elismerésének legnagyobb akadályja. Az „okok” keresése, azok elkülönítése és végül megváltoztatásuk, és a könnyű drogokról kemény drogokra váltás eszkalációja az, amin a kábítószeres kultúra megértése leginkább alapul. Mind-egyik arra szolgál, hogy a kábítószeres helyreállítsa autonómiáját az oki láncon belül. Ezek a kísérletek sosem találkoznak a headek drogos tapasztalataival. A head számára, ha képes vagy megérteni önmagad meghatározásának dialektikus természetét – paradox módon – akkor érzed a legszabadabban öntudatod teljes gazdagságát, ha leginkább meghatározott vagy. Kitágított tudatod, a benne rejlő mindenhatósággal a normális tudatot mint teljesen lényegtelenlét láthatja, világ/munka/szennyes/önző/kisszerű-afférnak. Az ebbe a világba való visszatérésre való buzdítás egyszerűen megerősíti a head tapasztalatainak új elrendezését, és kommentárjainak munka/felelősség alapja mutatja, hogy ez annyira önző marad, amennyire mindig is volt.

Saját terminusain belül a kábítószeres jobban ismeri a szociális munkást, mint az őt. A drog jelenségének és az abban való részvétel experimentális jellegének objektív oki megértésén belül az a pont, ahol a legnagyobb a szétválás, pontosan a szabadságfogalom ellentmondásánál van. Ezen „objektív” csoport számára a szabadság az önmagunk iránt érzett felelősség, a „szubjektív” csoport számára akkor vagy csak szabad, ha nem vagy felelős önmagadért. A head tartózkodása attól, hogy valóban megkíséreljen ellentmondani saját droghasználatának külső definícióival, csak tovább bonyolítja a helyzetet. A segítő érzi, hogy a drog valahol mélyebben, misztikusan kapaszkodott meg, és elnyomja az egyén normális kommunikációs energiáit. A segítő megkettőzi erőfeszítéseit, hogy szólhasson ahhoz, ami még maradt, az egykori autonóm énből, hogy rávegye a hitvány betolakodó kidobására. A head – cserébe – egyszerűen még inkább megbizonyosodik arról, hogy a segítő nem láthatja az „igazságot”.

Ilyen értelemben a „hit megértése” vagy a megértés mint a benyomás első érzete nyilvánvalóan életük más területeire is kiterjedt. Türelmetlenek voltak az oki vagy a külső magyarázatokkal szemben, magát az élményt akarták, és halálra untatta őket az élménybeszámoló. Azok a módok, amelyekkel ezeket az érzéseket megélték a head-kultúrában, figyelemre méltóak voltak: az élmény győzedelmeskedése a racionalis-technikai megértés felett valószínűleg az egész mozgalom legfontosabb és leginkább közös tana volt. Ez nem jelentette azt, hogy a nyelvet redundánssá tették, sőt ellenkezőleg, a hippi-kultúra kiemelten verbális, de a nyelv használatának célja nem a folyamatok „igazi”, objektív, közös megértése. A nyelv érzések elősegítésének, tudatállapotok megértésének eszköze volt. Ez a nyelv olykor kecses volt és komplikált, máskor sértő javaslatok, ellenjavaslatok, ellentétek, paradoxonok és meglepetések kifejezőeszköze volt. Sok mindent nem beszéltek meg, hanem feltételezéseikre hagyatkoztak. A szavak önmagukban a légkör anyagába vágott formák voltak, nem pedig annak objektív reprezentációi.

Ezek az érzések társultak az emberfeletti koncentrációval a jelenre és arra a képességre, hogy a mindennapi élményeket átalakítsák, különösen a pszichotikus bátorsággal, mely a headeket a misztikus tapasztalatok kiváló alanyává teszi. Ez jó eséllyel meg-

történt, különösen egy acid „trippen”, és ha már egyszer megtapasztalta, az egyént véglegesen a szimbolikus választóvonal „menő” oldalára helyezi. Ezen tapasztalat valós természete nagyon nehezen kiismerhető, és ez a headekre is igaz, bár szerettek beszélni mindannyiuk leginkább eltörölhetetlen tapasztalatáról; nem lehet más terminussal megfogalmazni, mint önmagával. A misztikus tapasztalat a headek kábítószeres világa központi értékeinek kvintesszenciális szimbóluma és elismerése volt. Az egyént véglegesen a mindennapi világ és annak autonómia-törekvéseinek hatókörén túlra helyezte. Ha része lennél ennek a kozmikus tudatosságnak, része Istennek, ténylegesen Isten lennél, akkor az okiság és a személyes autonómia fogalmai az élet parányi részecskéjének félreértéseivé válnának, melyeket teljes mértékben átlépnél és eltüntetnél. Az élet minden aspektusa részeddé válna, akkor hogyan is harcolhatnál önmagad ellen?

Volt egy érintkezési pont itt, a head kábítószeres képek és a keleti vallás és kultúra között. Ezeknek a vallásoknak az ismerete nagyon felületes volt, a tudálékos külső gyakran mély tudatlanságot takart. A Kelet leginkább helyzetük metaforájaként szolgált, semmint valódi megfelelője lett volna. Azt mondanám, hogy a kelettel kapcsolatos objektív tudás hiánya nem ásta alá a keleti metaforához vezető tapasztalatok eredetiségét. Íme a trippes misztikus tapasztalatok természetes csoportközegben való részletes elbeszélésének felvétele:

LES: Hiszem, hogy van egy „Godhead”, és hiszek az élet tiszta energiájában, melyről nagyon sokat megtudtam trippen, ez egy baromi vallásos dolog volt egyszer.

DEREK: Igen, de hiszed, hogy van „figurehead”?

LES: Aha, ahol most a fejem van, az nekem a Biblia, a Ji Csing, vagy akárhogy is hívod, a Változások Könyve.

NORMAN: Hiszel abban, hogy amit most csinálsz vagy amit tapasztalsz és a tudás, amit megszerzel, bármiféle hasznot hoz neked?

LES: Persze, hogy hoz.

DEREK: A tapasztalat maga az élet.

LES: Ez lesz a leghatalmasabb nyereség, nemcsak magamnak, hanem – remélem – embertársaimnak is. Hiszem, hogy ha végigmegyek a Változások könyvében, és meglátom a Hexagrammot, a változások megmutatkoznak előttem. Nem csak az életemet próbálom eszerint élni az adott pillanatban, de hiszem, hogy amit a Változások könyve szerint, saját humanitásképem szerint és saját „Godhead”, tiszta energiájú életerő fogalmaim szerint csinálók, más emberek számára is jobbá teszik az életet, azok számára, akik körülvesznek, akiket ismerek. Az én adóságom a társadalom felé, ha így jobban tetszik, hogy amivel a másik embernek tartozom, azzal magamnak tartozom.

LES: Igen, mert a keleti vallás-fogalomnak sok közös vonása van az LSD-vel vagy az LSD-s vallásfogalommal.

VAL: A Nyugat elfogadja a nézetet, hogy Isten egy transzcendentális lény, vagy más szavakkal, más, mint a világ, és akkor jutsz a paradicsomba, ha jó voltál ebben az életben. (nevetés)

Bármí, amit megtudsz, egy lehet Istennel, de a Kelet az hirdeti, hogy isten immanens, és mi Istenek vagyunk Istenben, érted, Isten bennünk van, és ez az, amit az LSD ad neked.

Az LSD beavatkozása transzcendentális tapasztalatainkba nem értékteleníti el azt, ahogyan néhányan érveltek. Először, ennek a dolgozatnak a központi kérdése, hogy a

drogok elsődleges fontossága nem farmakológiai tulajdonságaikban rejlik, hanem egy hatalmasabb szimbolikus rendszernek való megfelelésükben. Bár a drogok átforgatják ennek a világnak a bejáratát, maga a szimbolikus világ megtestesül és életre kel a mindennapi emberi folyamatokban. A transzcendentális tapasztalat sokkal inkább az ebben a világban való élet terméke volt, mint bizonyos vegyszerek agyra gyakorolt hatásáé. Másodsor, ha egy pillanatra feltételezzük is, hogy a tudat vegyi determinánása erősebb tényező, mint a kulturális, ez sem értékteleníti el a misztikus epizód experimentális integritását. Nem számít, mi az oka, valóságként érzékelik. A tapasztalatot nem lehet okai alapján megítélni, csak természete és az életre gyakorolt hatása alapján.

EGY SZUBKULTURÁLIS FARMAKOLÓGIA

Bár a head kábítószeres képet hatalmas szimbolikus választóvonalként írtam le, a headek maguk a különböző drogtípusok között sokkal komplexebb különbséget tesznek. A **hasis** minden drogok közös nevezője, és a leginkább használt is egyben. Helyesen használva, a kellő szimbolikus jelentéstulajdonításokkal a head tapasztalatának alapvető része. De azt is elismerik, hogy számos más csoport meglehetősen különböző módon használta a drogot, igencsak eltérő jelentésekkel. Az **LSD**-t egészében sokkal erősebb és kulturálisan sokkal pozitívabb drognak tekintik. Lehetséges volt LSD-t bevenni trippélmény nélkül, és ez volt a nem-kulturális használat, de az általános érzés az volt, hogy a „normálisak” többnyire csak egyszer veszik be, és egy életre elriasztja őket. Számos hippit is elriasztott a drog, és széles körben elismerték, hogy fogyasztásának nagy a potenciális kockázata. Azok a hippik, akik idegesek lettek a drogtól, nem out-group figurák voltak; a szélesebb szimbolikus világ részei voltak, és így valamilyen szinten megértették, milyen rendszeresen trippezni. De az, hogy nem használtak LSD-t, lehetetlenné tette számukra, hogy „igazi” headekként nézzenek rájuk. Az „igazi” headek nem használnak válogatás nélkül LSD-t, tisztában vannak az „úgy maradás” kockázatával. Rendszeresen és óvatosan használták, igen alaposan felkészítve magukat az élményre vagy finoman megtalálva a hangulatot, melyben az LSD jól hat.

A **heroin** olyan messze van az LSD-től, mint az LSD a hasistól, de kulturálisan sokkal kevésbé megfelelő módon. A „H” veszélyeit sokkal kevésbé ismerték fel, de nem volt igazi szánakozás azok iránt, akik rajta maradtak a heroinon, vagy a kokainon; az attitűd állandó volt, rajta áll, ha belevágott, akkor biztos bejön neki, ez az ő trippje. Nem tudtam kemény drogfüggőkkel dolgozni, és a keménydrog-osztag szerint a kemény drogfüggők száma a '60-as években regisztrálthoz képest jelentősen visszaesett. A heroin volt az a drog, amelyről nem sokat beszéltek, ha használnád, csak alkalm-szerűen is, csak a legközelebbi társaid tudnának róla. Az egyik head, akit ismertem, elmesélte, hogy régebben alkalm-szerűen használt „H”-t, és hogy amíg szigorúan vigyázol az adagra és a gyakoriságra, és kitarasz a bőr alá szúrásnál, ahelyett, hogy vénásan nyomnád, elkerülheted a függőséget és az azzal járó szörnyűségeket. Bizonytal igaz

volt, hogy bár a drog veszélyei ismertek voltak, nem volt jelen az a fajta félelem a droggal szemben, mint ami a „normális” társadalmat jellemzi. Egyszerűen úgy tekintették mint egy erős anyagot, és nem mint erős ellenséget, melyet normálisan inkább el kell kerülni, de különleges körülmények között szívesen használták. Azt hiszem, hogy a vizsgáltak körében sokkal óvatosabban bántak a heroinnal, mint a kontrollcsoportokban, de erre bizonyítékom nincsen.

A „H” kulturális jelentése feltételezett fizikai visszafordíthatatlanságának szimbolikus kiterjesztése volt. A heroinra ráállni nem egyszerűen azt jelenti, hogy átlépsz a „normálisat” a „menőtől” elválasztó korláton, az a normális világgal való kapcsolataid tagadhatatlan lezárása. Bizonyos tekintetben ez a „H”-ra való ráállás hasonló az LSD-re állásra, de a heroin esetében nemcsak a végsőkig vitted az elszakadást, de a hidakat is felégetted magad mögött, és nincs visszatérés. Bizonyos értelemben ez tette a „H”-t a drog kultúra jelentésének legfőbb kifejezőjévé. A korláton túli jelentésekkel szembeni lojalitás kifejezése volt, melyet a normálisak sosem lesznek képesek megérteni, és ahonnan a tiszta társadalom sosem lesz képes visszahozni téged. Másrészt, a szimbolikus állapotok igazi és fizikai állapotok felett állását elismerve, a „H”-t részben gyanakvás övezte. Jelentése kötődött az üresség előtti utolsó lépéshez, meghalhatsz tőle – mi csoda megdönthetetlen, anti-normális-leginkább-menő lehetőség – és mégis választottad, és ez volt a legnagyobb ár. Ebben az értelemben a „H” kulturális jelentése állt legközelebb farmakológiai alapjához az összes kábítószer közül, melyeket a head-közegben használtak; csak ebben az értelemben egyeznek a kulturális és farmakológiai jelentések, vagyis, hogy a végső ár a halál, bár az idáig vezető út mindkét esetben nagyon különböző.

Az **anfétaminok** és **barbiturátok** szerepei nagyon eltértek az általános gondolkodásmódtól. A head közegben nem volt központi szerepük abban az értelemben, ahogy az „anyagnak” vagy az LSD-nek volt. Ezeket általában más kulturális csoportokhoz kapcsolták. A hippiközegben, úgy tűnik, inkább ad hoc alapon használták, hogy ébren maradjanak, vagy hogy ilyen-olyan feladatokat el tudjanak látni segítségükkel. Amikor beszédtek, a kellő szimbolikus módon, hatásuk kulturálisan a hasis erősségéhez volt legközelebb, de nekem úgy tűnt, hogy széles körben nem használják így ezeket a tablettákat. Egy szippantás sokkal inkább megfelelő volt a legtöbb esetben, hacsak nem volt valamilyen különleges oka annak, hogy hosszú ideig aktívnak kellett maradni. Természetesen jelen volt a hozzáférés kérdése, és amikor semmi más nem volt, akkor szedtek tablettákat. Egy erős szimbolikus struktúrákkal rendelkező kábítószeres kultúrában minden drogot értékesnek tartanak, és bármely droggal elérhetőek a megfelelő hatások. A kultúra központi tagjai az elképzelhető összes kábítószerrel kipróbálták már, és lehetséges, hogy az összetört barbiturátokat néha használták a „H” lövet pótlására, de ezzel a gyakorlattal személy szerint nem találkoztam.

A különböző kábítószerek headek nézete szerinti csoportosításának ezen leírása nem értelmezhető mint az „eszkaláció” bizonyítéka az általánosan elfogadott teória értelmében, vagyis hogy a könnyű drogok használata menthetetlenül elvezet a kemény

drogok használatához. Habár voltak kognitív különbségek a közegben használatos drogok között, a váltást egyikről a másikra a tudat állapotai határozták meg, melyeket a kulturális jelentések felől közelítve sokkal könnyebben megérthetünk. Valójában csak a heroin esetében volt meggyőző kapcsolat az anyaghoz kapcsolódó kulturális jelentés és annak „objektív” farmakológiai hatásai között. A kulturális váltás az egyik kábítószerrel a másikra viszonylag független azok farmakológiai természetétől; lehetséges a tudatállapot-váltás drogok nélkül is, és ugyanígy lehetséges kábítószerrel bármilyen efféle változás nélkül. A kábítószeres sokkal közelebből ismeri a hasisról LSD-re és különösen az LSD-ről heroinra váltás természetét, mint a kívülállók. Amint egy egyén vagy társaság belépett a kábítószeres szimbolikus világába, a drogok egyszerű megvonása keveset változtat, a headok hamar találnak más utat a normálisak társadalmából való kilépésre, meglehetősen, a hagyományos társadalom sokkal nagyobb költségével. A heroin szintjén tapasztalt közelebbi egyezés azt jelenti, hogy ezen a ponton lehet valamennyi igazság az eskaláció-elméletben.

Fordította: Bogdán Lilla